

Van dichtbij zijn Marokkanen

Vierentwintig leerlingen van het Spinoza Lyceum waren afgelopen week in Marokko voor een studiereis. Twee nachten sliepen ze bij gastgezinnen. Soms op de bank, soms tussen twee gezinsleden in. Een eyeopener.

tekst en foto KAMILLA LEUPEN

Terwijl de bus door een nat en koud Tanger rijdt, pakt Rahma el Mouden (50), de microfoon. Ze wijst naar een muurtje. "Als achtjarige meisje wist ik al dat ik niet in Marokko wilde blijven. Dus zat ik uren achtereen op dat muurtje, in de hoop dat een vrouw uit een toeristenbus zou stappen om me mee te nemen naar Europa. Maar na maanden wachten wist ik dat het niet zou gebeuren."

El Mouden wilde weg nadat ze als klein meisje vanaf het dak van haar ouderlijk huis had gezien hoe een onwillige vrouw werd gedwongen naar huis te gaan. "Zij moet van de rechter terug naar haar echtgenoot," had haar moeder gezegd. Toen was haar beslissing genomen. "Ik wilde niet onderdanig zijn."

Ze was zestien toen ze vertrok, met haar Marokkaanse man, en deed in Nederland jaren schoonmaakwerk, omdat ze de taal niet sprak. Zonder dat aan haar ouders te vertellen – uit schaamte. "Als je in Marokko schoonmaakwerk doet, ben je heel arm, of weduwe."

Inmiddels is ze succesvol zakenvrouw, oprichter en directeur van schoonmaakbedrijf MAS Dienstverleners. En Amsterdam is haar stad, vanwege de vrijheid. Ze gaat er nooit meer weg.

Wel wil ze de Nederlandse jeugd iets meegeven – van de mooie kanten van haar cultuur. "Een andere kijk op de veranderende wereld, hun horizon verbreden." En jongeren – leerlingen van zo'n 'chique school' als het Spinoza Lyceum, dat als enige school wilde meedoen – laten zien hoe goed ze het hebben in Nederland.

Vandaar deze reis, waarvan ze een deel betaalt. Vandaar die twintig meisjes en vier jongens uit 4-havo en 4-vwo in een bus in haar geboortestad Tanger.

Na een paar dagen heeft El Mouden de bijnaam Rahmamama.

De eerste stop is een tehuis voor lichamelijk gehandicapten. Het contrast met Nederland is snel duidelijk. Roestige rolstoelen, een oefenzaal zonder de noodzakelijke spullen en geen fysiotherapeut. De overheidssubsidie dekt slechts een negende deel van de kosten.

Maar de ontvangst is groots. Tafels vol koekjes, pannenkoeken, honing, gevulde broodjes en thee. Een leerlinge: "In Nederland krijg je nooit eerst eten. Je mag blij zijn als je een kopje koffie krijgt."

Het tehuis is bedoeld voor kinderen tussen de zes en zestien, maar flink wat bewoners zijn veel ouder. Ze willen of kunnen niet meer weg. In het tehuis, dat zorgt dat de bewoners onderwijs krijgen, zijn al vier stelletjes ontstaan, vertelt de directeur. De vrouwelijke leerlingen, in koor: "Aaaaaah!!"

Het bezoek maakt indruk, vooral op de meisjes. In de bus wordt gepraat over een inzamelingsactie. Maar ook klinkt: "Mevrouw, wanneer gaan we nou shoppen?"

Wat de zintuigen behoorlijk raakt, is de markt buiten de stad, een dag later. Niet een plek waar doorgaans toeristenbussen stoppen. Door de regen is het een grote blubberbende, en in de vleessectie liggen ingewanden en botten van net geslachte schapen en geiten. Met ontgochelend kijken leerlingen naar hun vieze schoenen. De uitgestalde geitenkop, met zijn tong uit zijn bek, is het toppunt. "Jezus Christus!" en "oh my god!"

Jahmaira (16, 4-vwo): "Wij zijn echt rijk in Nederland."

De reis wordt voor het vierde jaar georganiseerd, maar het is de eerste keer dat er geslapen wordt bij Marokkaanse leerlingen. De hoop is dat zij dit jaar naar Nederland kunnen komen; dat is de afgelopen jaren niet gelukt, vooral vanwege de visa. Voor de niet-gesubsidieerde reis – de gemeente wilde 'vanwege bezuinigingen' zelfs geen I Amsterdam-T-shirts beschikbaar stellen – schreven zich drie keer zoveel mensen in als mee konden. El Mouden hoopt dat de Nederlandse en Marokkaanse overheden uiteindelijk iets willen bijdragen, zodat meer scholen kunnen meedoen.

Shanna (16, 4-havo) had mazzel. Ze woont in Bos en Lommer – 'dat is echt klein Marokko, klein Turkije'. "Ik wilde weten hoe ze in hun eigen land zijn."

"Anders", heeft ze ontdekt. "Mensen zijn zóóó vriendelijk, zóóó gastvrij en ze hebben zoveel respect." Dat merken de meisjes ook aan de

'En de jongens zijn respectvol, noemen je geen hoer of zo'

In discussie met leerlingen van de Ibn al Khatibschool. Rahma el Mouden (midden), in Nederland in 1999 uitgeroepen tot zwarte zakenvrouw, is het daar niet. Je moet niet altijd dromen over een ander land.

Marokkaanse jongens. "Als je er hier niet op ingaat, blijven ze wel respectvol, gaan ze je geen hoer noemen of zo."

Jongens, het is net als shoppen geen onbelangrijk onderwerp deze week ("de jongens zijn allemaal knap, waarom komen DIE niet naar Nederland?", "oh my god, een bus met twintig meisjes, dat is echt paradijs voor ze!")

Een leerlinge heeft op dag twee, tijdens een bezoek aan het oude stadje Asilah, bedacht dat ze, als ze geld over heeft, een ticket voor Geert Wilders gaat kopen. Zodat-ie kan zien hoe lief en gastvrij Marokkanen zijn.

Voor de aula van de Ibn al Khatibschool staat de volgende ochtend een ontvangstcomité. In traditionele kledij, met dadels en melk voor de gasten ("Is dit van een koe? Niet van een geit of paard of zo?"). De leerlingen stellen zich voor, onder meer door filmpjes, er worden beleefdheden uitgewisseld en er is een rondleiding.

Dit is een relatief goede school, maar het gebouw is kaal en grauw. Veel vocht, verouderd meubilair. En dan de wc waar beschaamde Marokkaanse meisjes leerlingen mee naar toe nemen. "Sorry it is so dirty." Een natte vloer, verroeste kranen, een

rijtje lage deuren zonder sloten met daarachter vieze gaten in de grond.

Paniek aan het Nederlandse front.

"Er is geen wc-papier!" Laat staan een rentokilbak voor maandverband, of zeep. Dan loopt er ("oh, my god!") ook nog een rat voorbij.

Rahma el Mouden, die met twee docenten Frans en een Marokkaanse medewerker van haar bedrijf de reis begeleidt, neemt de leiding in een debat over integratie. Ze heeft een boodschap voor de Marokkaanse leerlingen. "Ook hier zijn vast jongeren die naar Europa willen. Maar zo geweldig is het daar niet. Je moet niet altijd dromen over een ander land."

Ze doelt op het 'vertekende beeld' dat veel Marokkaanse jongeren hebben. Ze moeten zich niet gek laten maken, zegt ze, door die jongens die in de zomer uit Europa komen en in hun dure auto's en mooie kleding over de boulevard van Tanger rijden. "Die auto's zijn gehuurd, dat geld is geleend."

Martine (16, 4-havo) in de discussie: "Je moet hard werken, waar je ook bent."

Het kan heel onaangenaam voor een immigrant, weet Rahma uit ervaring. "Hoe rijk ook, als iemand

zegt dat je moet oprotten naar je eigen land, doet dat pijn."

Als de avond nadert, gaan de leerlingen naar hun gastgezin. Meisjes bij meisjes, jongens bij jongens. Soms slapen ze op de banken die langs de muren van de woonkamer zijn opgesteld. Een meisje slaapt tussen twee kleine kinderen in. "Ik kon dus niet bewegen."

Ze krijgen eten, veel. ("Als ik thuis kom, eet ik een week niks!") Sommigen kijken televisie, anderen gaan met het gastgezin naar de stad.

Na afloop zijn de leerlingen overwegend enthousiast. "Ze zijn zóóó gastvrij!"

Anouk (16, 4-havo): "Daar kan Nederland nog wat van leren."

Lucy (15, 4-havo): "We hoefden helemaal niks te doen, ze bedienden ons als obers."

Jahmaira: "Al hebben ze geen cent te makken, ze trekken alles uit de kast om je je welkom te laten voelen. En wij denken dat zij Europa het mooiste vinden, maar ze vinden hun land perfect. Dat is een verkeerde inschatting van ons."

Een andere leerlinge dacht dat het traditioneler zou zijn. "Maar die moeder heeft een rijbewijs, is scheikundelerares en heeft een schoonmaakster."

Dat de communicatie niet altijd